

230 leerlingen
10 groepen
16 leerkrachten
Rooms-katholiek
Schoolgroep 2

De Zuidwester
Volendam

Hard werken loont

Jaap Molenaar - directeur
Annemarie Kras - intern begeleider

*begrijpend lezen · woordenschat · modeling ·
professionalisering · borging*

‘Je kunt het als school goed doen, maar het kan altijd beter.’ *Jaap Molenaar*

Aanleiding

De Zuidwester is één van de negen katholieke basisscholen in Volendam. Al deze scholen vallen onder het bestuur van de Stichting Katholiek Onderwijs Volendam (SKOV). Dit bestuur is ‘Volendams’ ambitieus en houdt de kwaliteit van zijn scholen scherp in de gaten. De schoolprestaties van De Zuidwester zijn goed, maar uit een analyse van de toetsresultaten blijkt dat begrijpend lezen en woordenschat vergeleken met de andere vakgebieden achterblijven. De school start daarom in 2008 een leesverbetertraject.

100 procent Volendams

De leerlingenpopulatie van De Zuidwester is vrijwel 100 procent Volendams. Het zijn veelal kinderen van ondernemers, harde werkers die de laatste decennia flinke stappen op de maatschappelijke ladder gemaakt hebben.

Hard werken loont, zo is de opvatting in Volendam. Dat geldt voor ondernemen en ook voor leren. Hard werken aan goede schoolprestaties vergroot je kans op een succesvolle toekomst.

Punt van aandacht voor de school is het Volendamse dialect. Intern begeleider Annemarie Kras: ‘Volendammers hebben niet veel woorden nodig. Eén woord heeft tien betekenissen. En het zijn geen praters. Vanaf groep 3 is het regel dat er alleen standaard-Nederlands gesproken wordt. Maar we maken er geen halszaak van.’ Directeur Jaap Molenaar: ‘Sommige kinderen praten helemaal niet. Dan zijn we al blij dát ze iets zeggen.’

Interventies

De Zuidwester besteedde altijd al veel aandacht aan technisch lezen. De hoge AVI-scores laten dat zien. In het kader van het leesverbetertraject volgt het team scholing bij het CPS. Jaap Molenaar: ‘Het CPS was helder in zijn advies: let naast technisch lezen ook op begrijpend lezen en woordenschat.’

Interventies die voortvloeien uit het leesverbetertraject zijn:

- intensivering woordenschatdidactiek
- leesstrategieën voor begrijpend lezen
- introductie van *modeling*
- scholing van alle leerkrachten

Veel meer woorden...

Annemarie Kras: ‘We zijn begonnen met het afnemen van woordenschattoetsen. In groep 3 bleek het niet zo best gesteld met de woordenschat.’

We werken nu vanaf groep 4 met zelfgemaakte woordenlijsten. Bij de selectie hanteren we criteria als frequentie en nut. We gebruiken de woorden uit *Zin in Taal* en *Ondersteboven van Lezen*. De woordenlijsten geven we ook mee naar huis als huiswerk. Na twee weken toetsen we de woordkennis.’ In de groepen 1, 2 en 3 komen de woorden voort uit de thema’s van *Schatkist* en *Veilig Leren Lezen*. In deze groepen is er geen huiswerk, maar is tijdens de lessen veel aandacht voor woordenschatuitbreiding via onder meer de thema- of verteltafel, het woordweb en de woordmuur.

Leesstrategieën en *modeling*

‘In groep 3 zijn we naast *Veilig leren lezen* ook met begrijpend lezen aan de slag gegaan,’ vertelt Annemarie Kras.

‘Dat deden we al, maar het advies van CPS heeft dit verder aangescherpt.’ In groep 1 tot en met 4 is veel aandacht voor luisterend lezen met behulp van begrijpend lezen-pictogrammen.

In de groepen 3 tot en met 8 begint elke schooldag met stillezen, meestal gevolgd door begrijpend lezen.

De Zuidwester heeft recent een nieuwe leesmethode ingevoerd: *Ondersteboven van lezen*. Dit is een methode voor technisch en begrijpend lezen en volgt een strak programma voor de leerling én de leerkracht. Jaap Molenaar: 'Er is weinig ruimte voor *laissez faire*. Zo'n strakke, taakgerichte methode past bij onze manier van werken. Samen met het CPS hebben we de belangrijkste leesstrategieën geselecteerd. Die staan altijd centraal.' De leerlingen leren vijf hoofdstrategieën:

- voorspellen
- ophelderen van onduidelijkheden
- vragen stellen
- samenvatten
- relaties en verwijswaarden

De Zuidwester kiest daarnaast voor *Nieuwsbegrip*, dat dezelfde vijf hoofdstrategieën hanteert. In de bovenbouw wordt veel met *modeling* gewerkt. Meester Klaas Tuijp: 'Hoe kun je een tekst het beste aanpakken? Dat vinden leerlingen best lastig. Met *modeling*, het zelf hardop voordoen, maak je dat expliciet.'

Intensieve instructie

Werken met de nieuwe taalmethoden is intensief. Er is meer tijd voor taal en lezen ingeroosterd dan gemiddeld. In groep 3 wordt gewerkt met verlengde, intensieve leesinstructie in de kleine kring voor zwakkere leerlingen.

Structurele inzet van een remedial teacher zorgt voor 'meer handen in de klas' en maakt differentiatie mogelijk. Juf Corrie Veerman: 'De zwakste leerlingen neem je iedere dag apart. Want pas als je veel herhaalt, gaat het werken.'

Schoolregels

Op de Zuidwester heerst een gestructureerd schoolklimaat. Jaap Molenaar: 'We hebben hier een bel. Als die gaat, beginnen we. Als je pauzes uit laat lopen, kost dat zo een uur per week.' Naast de bel zijn er zandlopers, tijdschema's op digiborden en schema's voor huiswerk. 'Het is hier klip en klaar wat is toegestaan en wat niet. We hebben gezamenlijk groepsregels geformuleerd. Voor de leerlingen is het vanzelfsprekend: daar houden we ons aan.'

Meerdere malen per week krijgen de leerlingen huiswerk mee. Ook ouders hebben daarin een verantwoordelijkheid.

Impact op team

Het werken met de nieuwe taalmethoden is ook voor de leerkrachten intensief: 'De methoden moeten volledig doorgewerkt worden.' Waar op andere scholen nog wel eens over 'methodedruk' geklaagd wordt, stelt de directeur: 'Volendammers zijn heel prestatiegericht, het zijn harde werkers. Ook ons bestuur vindt prestaties heel belangrijk. Het betekent wel dat er de laatste jaren minder tijd is voor extra activiteiten. De room is er wel een beetje af.'

'Pas als je steeds herhaalt, gaat het werken.'

Corrie Veerman, leerkracht

Het hele team is getraind en begeleid. Er is veel aandacht besteed aan *modeling* bij begrijpend lezen. Jaap Molenaar: 'Omdat je er met uitleg hierover alleen niet bent, heb ik het CPS ingeschakeld om klassenconsultaties te doen. Begeleiders komen regelmatig in de klas kijken hoe het met het begrijpend leesonderwijs gaat, met *modeling* in het bijzonder. Die hulp van buiten geeft ons net dat extra duwtje in de rug.'

Bij een aantal leerkrachten bestond aanvankelijk aarzeling over het leesverbetertraject. Jaap Molenaar: 'De leerkrachten vonden dat ze het prima deden. De resultaten waren toch goed? Waarom zou je dan aan nascholing doen?' Inmiddels is het hele team overstap en ze zien effect. Ze werken nu ook met intercollegiale consultatie. 'Ze leren het meest van elkaar.'

Leiderschap

En Jaap Molenaar zelf? 'Ik weet wat er speelt op school. Ik heb de scholing van de leerkrachten ook gevolgd. Als directeur moet je voeling houden met de praktijk van het onderwijs. Ik sta een dag per week voor een groep. En iemand van de schoolbegeleidingsdienst praat me vier keer per jaar bij over actuele onderwijsontwikkelingen. Je wordt overspoeld met nieuwe ideeën. Wat doe je wel en wat niet? Die gesprekken helpen mij keuzes te maken.'

Resultaten

Het leesverbetertraject is ongeveer twee jaar geleden ingezet. In de toetsresultaten van woordenschat is nog niet direct een effect zichtbaar, maar dat komt ook doordat de resultaten al behoorlijk hoog lagen. Meester Klaas Tuijp: 'Een dergelijke verandering heeft tijd nodig. Het is ook een kwestie van ervaring opdoen. Welke woorden horen bijvoorbeeld echt thuis op de woordenschatlijst? Het CPS geeft aan dat bij woordenschat de meetbare resultaten meestal pas na twee tot drie jaar te verwachten zijn.'

Borging

'Het kan altijd beter.' Dat typeert de instelling van De Zuidwester. De directeur laat zichzelf en zijn team structureel inspireren en bijscholen. Daarnaast besteedt hij veel aandacht aan de borging van ingezette verbeteringen: 'Onderwijsvernieuwingen invoeren lukt wel. Veel moeilijker is het om ze te continueren.' Met een digitaal kwaliteitshandboek dat hij samen met de schoolbegeleidingsdienst heeft opgezet,

probeert hij de kwaliteitsborging te garanderen. 'Hierin staat alles wat we met elkaar hebben afgesproken. We evalueren het regelmatig en passen het aan.'

Jaap Molenaar zet de veranderthema's op de agenda van de bouw- en teamvergaderingen en neemt ze mee in de voortgangsgesprekken met de leerkrachten. Hij besluit: 'Het is echt niet zo bijzonder wat we doen. Maar wat je doet, moet je gewoon goed doen.'

Succesfactoren

- ✓ Prestatiecultuur, sterk opbrengstgericht
- ✓ Maximale effectieve taalleertijd
- ✓ Structuur, regels en routines
- ✓ Schoolklimaat gericht op professionaliseren
- ✓ Kwaliteitszorg en borging

*'Onderwijs-
vernieuwingen
invoeren lukt wel.
Veel moeilijker is
het om ze te
continueren.'*

Jaap Molenaar

